

049. Bijbelstudie over DEN MESSIAANSE PSALM - TEHILIM M'SHICHI'IM תהלים משיחיים

Deel 3: Psalm 22:2

Deze bijbelstudie is het derde deel van een reeks over de Messiaanse Psalmen, die allemaal heen wijzen naar de Mashiach als de Koning der koningen, de Lijdende Knecht en Verlosser, de Profeet, de Koninklijke Priester, de Zoon van G'd, de Volmaakte Mens en de Rechter bij Zijn Wederkomst. Het is een feit dat er meer dan 300 profetieën over de komende Mashiach in alle drie delen van de TeNaCH staan, zowel in de תורה Tora [de Wet] alsook in de נביאים N'vi'im [de Profeten] en in de כתובים Ketuvim [de Geschriften], waarvan de תהלים Tehilim [de Psalmen] de kern vormen. Ongeveer 40 van deze profetieën zijn zelfs zeer specifiek en spreken rechtstreeks over Yeshua, ook al doen de rabbijnen hun best om dat voor hun achterban te verbergen, want het is toch wel bijzonder opvallend dat juist de meest duidelijke Messiaanse Psalmen zoals o.a. תהלים Tehilim 2, 22, 69 en 110 zowel in de orthodoxe alsook in de liberale Sidur [het Joodse gebedenboek] ontbreken, terwijl de Psalmen toch eigenlijk over het algemeen in de Joodse gebedenboeken juist centraal staan en tot de Joodse standaardgebeden behoren. De gedachte is dus nogal voor de hand liggend dat deze en andere Messiaanse Psalmen bewust uit de Joodse liturgie verwijderd zijn juist omdat zij zo duidelijk over Yeshua spreken. Daarom zullen wij in deze bijbelstudiereeks met name de Psalmen die men in de Sidur tevergeefs zoekt, in zijn geheel vers voor vers bestuderen en gaan vergelijken met relevante teksten uit de Evangelieën en van andere Psalmen slechts de verzen behandelen die rechtstreeks op de Mashiach betrekking hebben. In het eerste en tweede deel hebben wij reeds Psalm 2 behandeld, waarin de Eeuwige plechtig verklaart, dat de Mashiach Zijn Zoon is, die Hij als Koning heeft aangesteld over Zijn heilige berg Tziyon en waarin gesproken wordt over de overwinning van Yeshua haMashiach over zijn vijanden, de oprichting van Zijn Koninkrijk, Zijn heerschappij en de aanbidding door Zijn volk. Het derde, vierde en vijfde deel van deze reeks gaat over Psalm 22, die ook wel de lijdenspsalm genoemd wordt omdat hij veel overeenkomsten met Jesaja 53 vertoont:

Psalm 22

"Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij mij verlaten, verre zijnde van mijn verlossing, bij de woorden van mijn jammerklacht? Mijn G'd, ik roep des daags, en Gij antwoordt niet, en des nachts, en ik kom niet tot stilte. Nochtans zijt Gij de Heilige, die troont op de lofzangen Israëls. Op U hebben onze vaders vertrouwd, zij hebben vertrouwd, en Gij deedt hen ontkomen; tot U hebben zij geroepen en zij werden gered, op U hebben zij vertrouwd en zij zijn niet beschaamd. Maar ik ben een worm en geen man, een smaad voor de mensen en veracht door het volk. Allen die mij zien, bespotten mij, zij steken de lip uit, zij schudden het hoofd: Wentel het op de Eeuwige; laat die hem verlossen, hem redden, Hij heeft immers welgevallen aan hem! Gij toch hebt mij uit de moederschoot getogen, Gij deedt mij vertrouwend rusten aan de borst van mijn moeder; aan U werd ik overgegeven bij mijn geboorte, van de moederschoot af zijt Gij mijn G'd. Wees dan niet verre van mij, want nabij is de nood, en er is geen helper. Vele stieren hebben mij omringd, buffels van Bashan hebben mij omsingeld; zij sperren hun muil tegen mij open; een verscheurende, brullende leeuw. Als water ben ik uitgestort en al mijn beenderen zijn ontwricht; mijn hart is geworden als was, het is gesmolten in mijn binnenste; verdroogd als een scherf is mijn kracht, mijn tong kleeft aan mijn gehemelte; in het stof des doods legt Gij mij neer. Want honden hebben mij omringd, een bende boosdoeners heeft mij omsingeld, die mijn handen en voeten doorboren. Al mijn beenderen kan ik tellen; zij kijken toe, zij zien met leedvermaak naar mij. Zij verdelen mijn klederen onder elkander en werpen het lot over mijn gewaad. Maar Gij, Adonai, wees niet verre; mijn sterkte, haast U mij ter hulpe. Red van het zwaard mijn ziel, mijn eenzame, van het geweld van de hond. Verlos mij uit de muil van de leeuw, en van de horens der woudossen. Gij hebt mij geantwoord! Ik zal Uw naam aan mijn broeders verkondigen, in het midden der gemeente zal ik U lofzingen: Gij, die de Eeuwige

vreest, looft Hem, verheerlijkt Hem, gij ganse nageslacht van Ya'aqov [Jakob], en hebt ontzag voor Hem, gij ganse nageslacht van Yisra'el [Israël]. Want Hij heeft niet veracht noch versmaad de ellende van de ellendige, en zijn aangezicht niet voor hem verborgen, maar Hij heeft gehoord, toen hij tot Hem riep. Van U komt mijn lof in een grote gemeente, mijn geloften zal ik betalen in de tegenwoordigheid van wie Hem vrezen. De ootmoedigen zullen eten en verzadigd worden, wie de Eeuwige zoeken, zullen Hem loven, uw hart leve op, voor immer. Alle einden der aarde zullen het gedenken en zich tot de Eeuwige bekeren; alle geslachten der volken zullen zich nederbuigen voor Uw aangezicht. Want het koninkrijk is van Adonai, Hij is Heerser over de volken. Alle welgedanen der aarde eten en aanbidden; voor Hem knielen allen die in het stof nederdalen, en wie zijn ziel niet in leven kan houden. Het nakroost zal Hem dienen, er zal van de Eeuwige verteld worden aan het komende geslacht; zij zullen Zijn gerechtigheid verkondigen aan het volk dat geboren zal worden, omdat Hij het gedaan heeft.” **Surinaams:** “Mi Gado, mi Gado, sanede Yu libi mi so? Fa Yu de so farawe fu yepi mi, èn fa Yu no yere den wortu, disi mi de krei? Ke mi Gado, na dei mi de kari Yu, ma Yu no de piki, so srefi na neti mi no tan tiri tu. Ma Yu de santa, Yu, di de libi na mindri den lofsingi fu Israel. Na Yu tapu den tata fu wi ben poti den fertrow, den ben fertrow na Yu tapu, èn Yu ben yepi den. Na Yu den ben krei, èn den ben feni yepi, na Yu tapu den ben fertrow, èn Yu no ben gi den syen. Ma mi de wan woron, mi no de wan libisma, ala sma de spotu mi èn heri kondre de ferakti mi. Ala sma, disi si mi, de lafu èn spotu mi, den opo den mofo, seki den ede, den taki: A ben poti en fertrow na Masra tapu, we, meki A yepi en, ferlusu en, efu A lobi en! Toku Yu ben puru mi na ini mi m'ma bere, Yu ben meki mi poti mi fertrow na Yu tapu, di mi ben de na mi m'ma bobi ete. Na Yu tapu den ben iti mi sinsi mi gebore, Yu de mi Gado, sinsi mi komopo na ini mi m'ma bere. We, no tan farawe fu mi, bikasi benowtu de krosbei, bikasi dya no wan yepiman no de. Furu mankow kon lontu mi, tranga busikow fu Bashan lomboto mi. Den opo den mofo, luku mi, leki wan krasu lew disi de bari. Mi de leki watra, disi den trowe, èn ala mi bonyo lusu èn prati. Mi ati de leki wasi, a smelti na ini mi bere. Ala mi tranga kon drei, leki wan pisi broko patu, mi tongo fasi na ini mi mofo, èn Yu poti mi na ini a stof fu dede. Bikasi dagu kon lontu mi, èn a hipi fu den ogri sma lomboto mi, den boro mi anu nanga mi futu doro. Mi kan teri ala den bonyo fu mi, ma den de si asani, den de luku na mi tapu. Den prati mi krosi, den na den makandra, èn fu mi dyakti den hiti lot. Ma Yu, mi Masra, no tan farawe! Yu, di de mi krakti, yepi mi esi! Kibri mi sili fu a owru, puru mi sili, disi de so en wawan, na ondro a dwengi fu den dagu! Yepi mi, puru mi na ini a lew mofo, kibri mi fu den busimeti tutu! Dan mi sa opo Yu nen, taki gi den brada fu mi, èn na ini a gemeente mi sa prijze Yu! Prijze Masra, unu, disi de frede En! Ala siri fu Ya'aqov [Jakob] mu gi En glori, èn ala siri fu Israel mu lespeki En! Bikasi A no ben ferakti èn spotu a mofinafasi fu a mofinasma, A no ben kibri En fesi gi en, ma di a ben krei na En, A ben yere en. We, Yu mi wani prijze na ini a bigi gemeente! Mi sa du ala mi pramisi na fesi fu den sma, disi de frede En. Den safri-ati sma sa nyan te den abi nofo, èn den, disi de suku Masra, sa prijze En. Un ati sa libi têgo. Ala uku fu grontapu sa memre Masra, drai kon na En, èn ala famiri fu den heiden sa anbegi na Yu fesi. Bikasi a kownukondre de fu Masra, èn En de Granman na mindri fu den heiden. Ala den, disi fatu na grontapu, sa nyan èn anbegi, na den, disi saka te na ini stof, sa bukudon na En fesi, so srefi a sma tu, disi no kan hori en sili na libi. A sa abi wan siri, disi de dini En, den sa taki tori fu Masra te na pikinik. Den sa kon, preiki a gerechtigheid fu En gi wan pipel, disi sa kon gebore ete; den sa taki, na so En ben du.” (תהילים Tehilim 22:1-32).

De lijdenspsalm

Deze Psalm verwoordt als geen andere het lijden van Yeshua en wordt daarom ook vanouds de lijdenspsalm genoemd. Met name de verzen 2, 8-9 en 12-19 komen tot in het kleinste detail overeen met het lijdensverhaal van de Mashia'ch, dat we de vier evangeliën er gewoon naast kunnen leggen, wat we straks zeker ook gaan doen. Desalniettemin blijft de Joodse orthodoxie zich tegen deze uitleg verzetten en past deze psalm geheel toe op David en zelfs ook op Ester. Zeker, David en Ester zijn beiden daadwerkelijk in benauwdheid en ellende geweest en omringd door vijanden, maar veel van de bijzonderheden, die hier heel gedetailleerd genoemd zijn, hebben nooit plaats gevonden in het leven van David en Ester en beslist niet allemaal tegelijk, wat in het lijden van Yeshua wel degelijk het geval is geweest. Daarom kan Psalm 22 alleen maar letterlijk toegepast worden op Hem en op niemand anders. Yeshua wordt hier omsingeld en beledigd door Zijn vijanden, de overpriesters en schriftgeleerden, die dus van een hogere rang waren en vanwege hun kracht en woede vergeleken worden met sterke buffels en

leeuwen, en anderen van een lagere rang, die vergeleken worden met honden. Zelfs de manier van Zijn dood wordt hier zeer nauwkeurig beschreven. In vers 17 lezen wij, dat zij Zijn handen en voeten hebben doorboord ofwel doorgraven en vervolgens het lot hebben geworpen over zijn klederen. Er is geen enkele passage in geheel de Schrift die zo een krachtige, duidelijke voorzegging is van het lijden en sterven van de Mashiach en zo nauwkeurig vervuld is geworden als deze in Psalm 22. En toch wordt elke zinspelende op Yeshua door de rabbijnen ten stelligste tegengesproken en met allerlei argumenten bestreden. Ik zal daar straks nog nader op ingaan. De controverse begint al bij het tweede vers. Het feit dat zowel Matit'yahu [Mattheüs] alsook Marcus de woorden die Yeshua aan het kruis uitriep in het Hebreeuws of Aramees hebben vermeld, schijnt toch wel problemen op te leveren omdat het vrijwel onmogelijk is om woorden uit een Semitische taal weer te geven in het Griekse schrift. Vanzelfsprekend komen de woorden dan ook foutief terecht in de diverse bijbelvertalingen als men uitsluitend uitgaat van de Griekse grondtekst en geen rekening houdt met de oorspronkelijke taal waarin deze woorden destijds werden uitgesproken. Laten we even kijken wat er nou precies aan de hand is en welke bezwaren daartegen gemaakt worden.

Vers 2: “Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij mij verlaten?”

Surinaams: “Mi Gado, mi Gado, sanede Yu libi mi so?”

De huidige Joodse orthodoxie staat op het standpunt dat Psalm 22 geen profetisch boek is met betrekking op de Mashiach en past deze psalm dan ook geheel toe op koning David zelf, en ook op Ester. Het Talmud-traktaat מגילה Megila 15b vertelt dat toen Ester op weg was naar Koning Achash'verosh om hem te smeken het decreet tegen de Joden te herroepen, zij door een kamer vol afgodsbeelden liep, en dat toen de Shechina haar verliet. Zij riep toen vertwijfeld uit: „Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij mij verlaten!” (תהלים Tehilim 22:2). Precies dezelfde woorden riep Yeshua in Zijn doodsbenauwdheid aan het kruis enkele minuten voordat Hij stierf: “Omstreeks het negende uur riep Yeshua met luider stem, zeggende: ‘Eli, Eli, lama sabachthani?’ Dat is: Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij Mij verlaten?” (מתתיהו Matit'yahu [Mattheüs] 27:46). “En op het negende uur riep Yeshua met luider stem: ‘Eloi, Eloi, lama sabachthani’, hetgeen betekent: Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij Mij verlaten?” (Marcus 15:34). En nu de vraag: waren deze woorden uit Psalm 22, die David ruim duizend jaar eerder had opgeschreven echt profetisch? Heeft Ruach haQodesh [de Heilige Geest] hem echt de woorden ingegeven die de Mashiach vlak voor Zijn verzoeningsdood aan het kruis zou uitroepen? Yeshua zelf zegt van wel, want in Lucas 24:44 zien we dat Hij met betrekking tot de profetieën over Hem ook de Psalmen bij name noemt: “Hij zeide tot hen: Dit zijn Mijn woorden, die Ik tot u sprak, toen Ik nog bij u was, dat alles wat over Mij geschreven staat in de Wet van Moshe en de Profeten en de Psalmen moet vervuld worden.” Een van deze Psalmen is Psalm 22 en daarom is het voor mij wel duidelijk dat de bovengenoemde woorden uit vers 2 inderdaad een profetische lading hebben. En toch zit het niet zo eenvoudig in elkaar als het lijkt. Matit'yahu [Mattheüs] citeert deze tekst in een taal waarvan velen tot op heden er niet zeker zijn of het nou Hebreeuws is of Aramees. In het Hebreeuws is Psalm 22:2 namelijk:

אלי אלי למה עזבתני
Eli, Eli, lama azav'tani?,

maar volgens Mattheüs zegt Yeshua:

ηλι ηλι λαμα σαβαχθανι
Eli, Eli, lama sabachthani?

We zien dus dat er nogal een groot verschil is tussen beide versies. Om het nog ingewikkelder te maken schrijft Marcus het weer anders:

ελωι ελωι λαμμα σαβαχθανι
Eloi, Eloi, lamma sabachthani?

Vele bijbeluitleggers verklaren dit verschil met de veronderstelling dat Yeshua deze woorden niet in het Hebreeuws gezegd zou hebben, maar in het Aramees. Klopt dat? Nee, niet echt. In de Aramese Targum op psalm 22:2 staat namelijk:

אלהי אלהי מטול מה שבקתני
Elahi, Elahi, metul ma shevaq'tani?

Overigens werd ik in verband met de Aramese tekst door een broeder op gewezen, dat er ook toen al een verschil bestond tussen Aramees en Aramees, dus tussen wat de Joden in Babylon spraken en wat men in Palestina sprak, nog afgezien van de Syrische versie van het Aramees. Daarbij kwam dan nog dat het Aramees in Galilea met een ander dialect gesproken werd dan in Judea. Sowieso is het een taal die nauw aan het Hebreeuws verwant is, ongeveer vergelijkbaar met de verwantschap tussen het Zuid-Afrikaans en het Nederlands, maar in Judea bevatte het Aramees nog veel meer Hebreeuwse leenwoorden. Maar andersom is het net zo, want ook het Hebreeuws en zelfs het hedendaagse moderne Ivrit bevat talrijke leenwoorden uit het Aramees.

Wij constateren in elk geval dat dus geen enkele van deze geciteerde teksten volledig met elkaar overeenstemt. De versie van Matit'yahu [Mattheüs] is precies het zelfde voor de eerste drie woorden: "Eli Eli, lama" maar verschilt dan met "sabachthani". De Targum heeft "shevaq'tani" dat weliswaar veel op "sabachthani" lijkt, maar toch volgens velen een heel ander woord zou zijn, en verschilt ook nog duidelijk op "Elahi, Elahi" in plaats van "Eli, Eli" en "metul ma" in plaats van "lama". Maar dat is nog niet alles. Ook de Griekse vertalingen verschillen onderling van elkaar. De Septuaginta heeft de toevoeging 'prosches moi' (luister naar mij), die in de originele Hebreeuwse grondtekst niet staat:

ο θεος μου ο θεος μου, προσχες μοι: ινα τι εγκατελιπες με
Ho Theos mou ho Theos mou, **prosches moi**: hina ti engkatelipes me?

Mattheüs laat deze toevoeging weg, maar gebruikt evenals de Septuaginta voor 'waarom' de term 'hina ti', die letterlijk 'waartoe' betekent. Het verschil tussen 'waarom' en 'waartoe' is ook in het Duits goed zichtbaar in de woorden 'warum' en 'wozu'. De bekende rabbijn Samson Rafaël Hirsch ontleedt het woord למה lama dat dus 'waarom' ofwel 'waartoe' betekent, en zegt dat er eigenlijk למה ל'ma staat, hetgeen betekent: 'Om welke reden laat u mij in de steek?'.

θεε μου θεε μου ινα τι με εγκατελιπες
Thee mou, Thee mou, **hina ti** me engkatelipes?

Marcus laat de toevoeging uit de Septuaginta eveneens weg, maar gebruikt in tegenstelling tot de beide andere Griekse teksten voor 'waarom' de term 'eis ti', dat is 'waarvoor' of 'voor wat':

ο θεος μου ο θεος μου εις τι με εγκατελιπες
Ho Theos mou, ho Theos mou, **eis ti** me engkatelipes me?

Het is dus duidelijk dat de vraag van Yeshua "Waarom hebt Gij mij verlaten" geen pure wanhoopskreet was en ook niet uit teleurstelling werd uitgeschreeuwd, maar om onze aandacht op het doel van Zijn lijden en sterven te richten, en dat doel wordt enkele minuten later duidelijk uit Zijn woorden: "Het is volbracht!" En toch zitten we nog steeds met enkele vragen over de mysterieuze woorden Eloi, en Sabachthani, waar velen geen raad mee weten. En hoe zit het dan met 'lama' en 'metul ma'? Als Eloi geen Hebreeuws woord is en ook niet Aramees, wat is het dan wel? Er zijn in het Hebreeuws drie manieren om "G'd" te zeggen: אלהים Elohim (2605 keer), אל El (242 keer), en אלוה Eloah (56 keer). אלהים Elohim, in tegenstelling tot אל El en אלוה Eloah, is de mannelijke meervoudsvorm en betekent dus eigenlijk goden. Wanneer het echter gebruikt wordt voor de G'd van Israël die één is, dan staat het werkwoord met betrekking daarop altijd in enkelvoud. Als men nu "mijn G'd" wil zeggen door gebruikmaking van het zelfstandig naamwoord in enkelvoud אל El, dan hoeft men slechts één letter toe te voegen aan het eind van het woord, namelijk de י yod, en zo verandert אל El in אלי Eli. Als men daarentegen het bezitaangevend voornaamwoord "mijn" wil toevoegen aan het zelfstandig naamwoord in mannelijk meervoud אלהים Elohim, dan vereist dat de toevoeging van de

klinker a en het weglaten van de ם mem sofit, de sluit-mem. אלהים Elohim wordt dan אלהי Elohai. Ik hoop dat u mij kunt volgen, want nu komt het waar het in verband met de bovenstaande tekst om gaat. Als men namelijk de derde vorm אלוה Eloah wil gebruiken om “mijn G'd” te zeggen, dan vervalt de klinker a volgens de Hebreeuwse grammatica en wordt er een י yod achter de ה he geplaatst. אלוה Eloah verandert dus in אלהי Elohi. De beide Hebreeuwse vormen van “mijn G'd”, אלי Eli en אלהי Elohi komen op hetzelfde neer en zijn dus uitwisselbaar. Ook het Aramees kent twee manieren om “G'd” te zeggen, namelijk אל El, wat precies het zelfde is als in het Hebreeuws, en אלה Elah. Beide manieren om “mijn G'd” in het Aramees te zeggen zijn gelijkaardig aan de Hebreeuwse vormen, namelijk אלי Eli en אלהי Elahi. In deze beide bijbelse talen zien wij dus in totaal vier vormen van “mijn G'd”, te weten אלהי Elohai of אלהי Elohi in het Hebreeuws, אלהי Elahi in het Aramees, en אלי Eli in beide talen. Er zijn geen andere mogelijkheden en u ziet dus, dat het door Marcus gebruikte woord ελωι Eloī echt geen één van de opties is. We zitten dus nog steeds met de vraag: als Eloī geen Hebreeuws woord is en ook geen Aramees woord, wat is het dan wel? Op het eerste gezicht lijkt ελωι Eloī nog het meest op אלהי Elohi, maar dan moeten we ons wel afvragen waar de letter ה he gebleven is.

Transcriptie

Helaas beschikken wij voor het nauwgezet bestuderen van Marcus 15:34 niet over een origineel manuscript in het Hebreeuwse of Aramese schrift, maar zijn dus geheel afhankelijk van de Griekse transcriptie, en juist daarin zie ik de oorzaak van het probleem. Het Griekse alfabet kent namelijk geen losse letter “h” midden in een woord tussen twee klinkers in, maar noteert alleen een h-klank, wanneer deze aan het begin van een woord staat. Hoe zou men dan het woord Elohi waarin de “h” tussen een o en een i instaat, in het Grieks kunnen transcriberen? Er is maar één manier: door de [-] “h” gewoon weg te laten! Op deze manier heeft Marcus het probleem opgelost en veranderde אלהי Elohi simpelweg in ελωι Eloī. En Marcus was niet de enige die deze transcriptie heeft toegepast. Gelukkig hebben wij hiervan een prachtig voorbeeld in de Septuaginta, de door het rabbinaat erkende Griekse vertaling van de TeNaCH. In Richteren 5:5 staat: *“De bergen wankelden voor de Eeuwige, zelfs de Sinai voor de Eeuwige, de G'd van Israël.”* En hier zien we dan Elohi in het Grieks:

κυριου Ελωι τουτο Σινα απο προσωπου κυριου θεου Ισραελ
 kuriou Eloī touto Sina apo prosopou kuriou Theou Israel.

U ziet het: de “h” is weggelaten en Elohi is veranderd in Eloī, precies dezelfde spelling die ook Marcus toepast. Het mysterie omtrent deze vreemde benaming is dus opgelost. En nog iets is ons hierbij duidelijk geworden: Het hier vanuit de Septuaginta geciteerde vers van Richteren 5 is vanuit het Hebreeuws in het Grieks vertaald en niet vanuit het Aramees en derhalve hebben we hier stevig bewijsmateriaal dat ook de transcriptie Eloī in Marcus 15:34 vanuit het Hebreeuws omgezet kan zijn en niet vanuit het Aramees. Als dat namelijk het geval zou zijn geweest, dan had Marcus zeer zeker niet “Eloī Eloī” met de letter ω omega geschreven hebben, maar “Elai Elai” met de letter α alpha. De tweede versie “Eli Eli”, die wij daarentegen Matit'yahu (Mattheüs) 27:46 tegenkomen, kan naast het Hebreeuws ook op het Aramees toegepast worden. Beide versies zijn dus taalkundig legitiem, waarbij ik wel moet opmerken dat “Eli Eli” overeenkomt met de grondtekst van de geciteerde vers van Psalm 22 en daarom de voorkeur geniet. Het tweede woord, waarover wij duidelijkheid willen hebben, namelijk het Hebreeuwse woord למה lama, dat ‘waarom’ betekent, komen we in bijna alle boeken van de TeNaCH tegen en wordt in totaal op zijn minst 145 keer gebruikt. De stamletters ל lamed, מ mem en ה he worden ook gevonden in het Aramees, hoewel de klinkers enigszins verschillen. Het Hebreeuwse למה lama is in het Aramees ל'מה l'ma en wordt geschreven met een sh'va, dat zijn twee puntjes die verticaal onder de medeklinker staan en een doffe, toonloze of stomme ‘e’ aanduiden. Als de beide Evangelisten dat woord vanuit het Aramees hadden omgezet in het Griekse schrift, dan hadden ze daarvoor gewoon de ε epsilon kunnen gebruiken en dan zou daar λεμα moeten staan, wat echter niet het geval is. Er bestaan weliswaar manuscripten van

het Byzantijns Grieks Nieuw Testament met de varianten λεμα lema en zelfs λιμα lima, maar die zijn van latere datum. Zowel Mattheüs alsook Marcus gebruiken echter de alfa en schrijven λαμα lama. Dus niet alleen “mijn G'd, mijn G'd”, maar ook het tweede woord van de zin die Yeshua in Zijn doodsbenauwdheid uitriep, “waarom”, is Hebreeuws en niet Aramees. De Aramese versie למה ל'ma komen we niet eens tegen in de Targum van Psalm 22. Alhoewel למה ל'ma bestaat in Aramees, gaven de vertalers van de Targum toch de voorkeur om in plaats daarvan de twee woorden מטול מה metul ma te gebruiken, die eveneens de betekenis hebben van “waarom”. Het is dus duidelijk dat de twee evangelisten ook dit woord vanuit het Hebreeuws transcribeerden en niet vanuit het Aramees. Slechts het laatste woord σαβαχθανי sabachthani schijnt van Aramese oorsprong te zijn. De Targum op תהלים Tehilim 22 zegt namelijk: אלהי אלהי מטול מה שבקתני Elahi, Elahi metul ma shevaq'tani? [Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij Mij verlaten?]. Het hier gebruikte woord שבקתני shevaq'tani is een verbuiging van de werkwoordstam שבק shavaq, die o.a. ook ‘verlaten’ betekent. Het wordt in vijf keer in de TeNaCH gevonden, en wel in de Aramese gedeelten van de boeken דניאל Dani'el [Daniël] en אזרא Ez'ra [Ezra]. Gezien het feit dat er door het Aramees na de terugkeer uit de Babylonische ballingschap een bepaalde invloed op de Hebreeuwse taal werd uitgeoefend, waardoor talrijke Aramese leenwoorden zoals o.a. בר bar, het woord voor ‘zoon’, in het Hebreeuws werden opgenomen, hoeven we ons niet te verwonderen dat we de werkwoordstam שבק shavaq ook in bekende Joodse geschriften tegen komen zoals o.a. in de Talmud Yerushal'mi, waarin ook de Mishna is opgenomen. Van de zeven keer dat שבק shavaq in de Mishnah wordt toegepast, zijn er vier duidelijk ingebed in Hebreeuwse proza. In een bepaalde passage in de Talmud Yerushal'mi (31:5,1) vinden wij een prachtig voorbeeld hoe שבק shavaq omringd wordt door Hebraïsmen. De tekst bevat bepaalde grammaticale structuren en vocabulaire die slechts in het Hebreeuws en niet in het Aramees voorkomen. Zo zien we bijvoorbeeld de letter ה he aan het begin van woorden. Dat is het bepaalde lidwoord ‘ha’, dat aan het zelfstandig naamwoord vast wordt geschreven. In het Aramees plaatst daarentegen een א alef op het eind van het zelfstandig naamwoord. Een ander voorbeeld is het onderschikkende voegwoord ‘she’, waarbij de letter ש shin aan het volgende woord vast geschreven wordt tegenover די ‘di’ in het Aramees. U ziet dus, dat het woord shevaq'tani, dat Yeshua volgens de beide evangelisten gebruikte, oorspronkelijk weliswaar een Aramees leenwoord was, maar desalniettemin gewoon als Hebreeuws mag worden beschouwd. Zelfs in elk hedendaags woordenboek van het moderne Iv'rit komen we het werkwoord שבק shavaq tegen met de betekenis van ‘verlaten’. Concluderend kunnen we samenvatten, dat Yeshua aan het kruis geen Aramees sprak, maar dat Hij deze woorden van Psalm 22 citeerde in het Hebreeuws uit Zijn tijd, waarin Aramese leenwoorden volledig waren geïntegreerd. Toch is deze mysterie nog niet helemaal opgelost. Wij hebben namelijk geconcludeerd dat de oorspronkelijke woorden die Yeshua in het Hebreeuws met luider stem uitriep אלי אלי Eli, Eli, lama shevaq'tani geweest zouden moeten zijn, maar nu zitten we met een nieuw probleem: zowel Mattheüs alsook Marcus gebruiken het woord ‘shevaq'tani’ helemaal niet, maar in plaats daarvan een heel ander woord: ‘sabachthani’. Het grootste probleem hierbij is, dat het woord ‘sabachthani’ helemaal niet bestaat! Niet in het Hebreeuws, maar ook niet in het Aramees! In beide talen is dit woord niet bekend en heeft daarin ook geen enkele betekenis. Wat moeten we nu? Bij mijn researchwerk voor deze studie begon ik het nu echt benauwd te krijgen, want de betrouwbaarheid van B'rit haChadasha staat op het spel. Ik ging uiteraard verder zoeken. De stam ש shin - ב bet - ח chet bestaat wel in het Hebreeuws en Aramees, maar dan wel in het woord שבחתני shibach'tani, toch dat betekent niet ‘verlaten’, maar ‘verheerlijken’ of ‘verhogen’, en dat is heel wat anders. Dus dat kan het niet zijn. Een andere mogelijkheid is het Hebreeuwse woord זבחתני zavach'tani, maar dat betekent ‘slachten’. Op zich zou het wel toepasselijk zijn om door een stervende aan het kruis te gebruiken, maar slaat totaal niet op het citaat uit Psalm 22. Bovendien wordt het met een ‘z’ geschreven en niet met een ‘s’. In het Grieks zou de ז zayin dus in een ζ zeta omgezet moeten zijn, maar dat is niet gebeurd. Dus dat kan het ook niet zijn.

Blijft dus alleen het boven beschreven Aramese leenwoord שבקתני shevaq'tani over, maar dat schrijf je met een ק qof en niet met een ח chet. Inhoudelijk gezien kan het echter geen ander woord zijn, want het oorspronkelijke Hebreeuwse woord עזבתני azav'tani, dat in Psalm 22 staat, wordt hier niet gebruikt en daarnaast heeft slechts het Aramese leenwoord שבקתני shevaq'tani nog precies de zelfde betekenis. Het probleem is dus niet het woord zelf, maar de Griekse transcriptie daarvan. Zelf ben ik het Grieks niet machtig, maar gelukkig heb ik op het internet het één en ander gevonden. Ondanks alle ogenschijnlijke verschillen tussen de twee woorden 'sabachthani' en 'shevaq'tani' en ondanks het feit dat het Griekse origineel niet consistent is getranscribeerd, kan het Aramese leenwoord שבקתני shevaq'tani namelijk inderdaad veranderen in de Griekse transcriptie σαβαχθανι sabachthani. Omdat het Grieks geen 'sh' klank heeft, kan de Hebreeuwse/Aramese ש shin worden getranscribeerd met σ sigma en de כ vet werd standaard met een β beta getranscribeerd in de Septuagint. Verder is het goed mogelijk dat men de χ chi voor de ק qof heeft gebruikt, omdat het Koinè-Grieks van die tijd geen alfabetische variant meer bezat voor de ק qof en de κ kappa reeds was gereserveerd voor de כ kaf. De Griekse tegenhanger van de qof was namelijk de qoppa, (<http://en.wikipedia.org/wiki/Qoppa>), maar die was evenals de stigma en de sampī reeds enkele eeuwen voordat het Nieuwe Testament werd geschreven niet meer in gebruik. Er hebben in de transcriptie van het Aramese woord שבקתני shevaq'tani dus noodgedwongen drie vervangingen plaats gevonden: ש shin werd σ sigma, כ vet werd β beta en ק qof werd χ chi, en op deze wijze veranderde שבקתני shevaq'tani in σαβαχθανι sabachthani. Dus ook het laatste woord uit deze mysterieuze zin is geïdentificeerd als een Hebreeuws woord en daarom kunnen wij concluderen dat Yeshua aan het kruis de heilige taal sprak: Hebreeuws! De juiste transcriptie van מרתיהו Matit'yahu [Mattheüs] 27:46 zou derhalve zijn: *“Omstreeks het negende uur riep Yeshua met luider stem, zeggende: ‘Eli, Eli, lama shevaq'tani?’ Dat is: Mijn G'd, Mijn G'd, waarom hebt Gij Mij verlaten?”* Toch kunnen wij niet begrijpen waarom Hij dit riep. Hoe kon G'd Zijn eigen Zoon, Zijn Gezalfde, verlaten? En toch gebeurde het.

Volbracht

De Vader verliet Zijn geliefde Zoon in Zijn stervensuur. Hoe diep was Zijn lijden en hoe hevig Zijn angst en pijn. Hij was omringd door Zijn vijanden en haters die Hem gingen bespotten en mishandelden. En uitgerekend op het moeilijkste moment van Zijn aardse leven werd Hij door iedereen in de steek gelaten. Zelfs Zijn discipelen zijn gevluht. Eenzaam hing Hij aan het kruis. Iedereen heeft Hem verlaten. Ook G'd heeft Hem verlaten. Hij weet dus wat wij doormaken als wij met onze pijnen, ons verdriet en onze nood naar Hem toe komen. Hij zal ons nooit verlaten, want Hij weet precies hoe dat voelt! Dat was ook de weg die Hij moest gaan, maar dan wel veel moeilijker en erger dan de weg die wij moeten gaan. Hij is die weg vrijwillig gegaan: voor ons! Uit liefde! Weet u nu waarom Hij in Zijn laatste minuten de woorden uitriep: *“Mijn G'd, mijn G'd, waarom hebt Gij mij verlaten? - Mi Gado, mi Gado, sanede Yu libi mi so?”* Omdat dit de ultieme prijs was die Hij moest betalen om ons allen, u en mij, vrij te kopen zodat Hij met blijdschap en voldoening in Zijn hart Zijn laatste woorden kon zeggen: *“Het is volbracht! - A k'ba!”*

Werner Stauder